

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 22 listopada 2016 roku, wydanym w sprawie o sygn. akt II Ns 1813/15, z wniosku I. S. (1) z udziałem (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. o stwierdzenie nabycia spadku po A. B. (1), Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi:

1. stwierdził, że spadek po A. B. (2) z domu T., córce C. i E., zmarłej dnia 24 stycznia 2015 roku w Ł., ostatnio stale zamieszkałej w Ł., na podstawie ustawy nabyła córka I. S. (2) z domu B. (córka J. B. i A. M.) w całości;
2. ustalił, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Uzasadniając opisane rozstrzygnięcie, Sąd Rejonowy ustalił, że:

A. B. (2) z domu T., córka C. i E., zmarła w dniu 24 stycznia 2015 roku w Ł. jako rozwiedziona. Pozostawiła córkę I. S. (1). Spadkodawczyni nie miała innych dzieci własnych ani przysposobionych. Nie sporządziła testamentu. I. S. (2) nie zrzekła się dziedziczenia. Nie złożyła oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Nie została uznana za niegodną dziedziczenia.

Na podstawie tak poczynionych ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy uznał, że spadek po A. B. (1) na podstawie ustawy nabyła córka I. S. (1) w całości.

Sąd Rejonowy stwierdził, że wnioskodawczyni wystąpiła z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku po A. B. (1) w dniu 28 lipca 2015 roku, a więc po upływie sześciomiesięcznego terminu na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku liczonego od dnia śmierci spadkodawczyni. A zatem, w świetle przepisu (...) § 2 k.c. jest traktowana jako osoba, która przyjęła spadek wprost. Sąd Rejonowy wskazał, że nawet gdyby liczyć ów termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku od dnia złożenia wniosku o stwierdzenie nabycia spadku, kiedy to z pewnością I. S. (1) wiedziała o śmierci matki i tytule swego powołania do spadku, upłynął on w dniu 28 stycznia 2016 roku, a w tym terminie wnioskodawczyni nie złożyła żadnego oświadczenia w przedmiocie spadku.

Sąd pierwszej instancji podniósł ponadto, że wbrew twierdzeniom I. S. (1) we wniosku o stwierdzenie nabycia spadku nie wносиła ona o przyjęcie od niej oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego postanowienia złożyła wnioskodawczyni, wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Skarżąca podniosła, że została pozbawiona możliwości obrony swoich praw, ponieważ kierowana do niej przez Sąd Rejonowy korespondencja wysyłana była na niewłaściwy adres. W konsekwencji sprawa toczyła się bez udziału wnioskodawczyni. Wnioskodawczyni wskazała, że o wydaniu postanowienia kończącego w sprawie dowiedziała się podczas wizyty w Sądzie w dniu 2 marca 2018 roku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni jest zasadna.

Pozbawienie strony lub uczestnika postępowania możliwości obrony swych praw, o którym mowa w art. 379 pkt 5 k.p.c., stanowi naruszenie zasady równości stron. Do pozbawienia strony możliwości obrony jej praw dochodzi wówczas, gdy z powodu naruszenia przez Sąd lub stronę przeciwną określonych przepisów lub zasad procedury cywilnej, strona nie mogła brać i nie brała udziału w postępowaniu lub istotnej jego części i nie miała możliwości usunięcia skutków tych uchybień na następnych rozprawach poprzedzających wydanie wyroku w danej instancji (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia z dnia 13 lutego 2004 roku, sygn. IV CK 61/03, publ. LEX nr 151638).

W rozpoznawanej sprawie nie ma wątpliwości co do tego, że korespondencja kierowana była do wnioskodawczynie na niewłaściwy adres – niezgodny z tym, jaki został wskazany we wniosku o stwierdzenia nabycia spadku.

W orzecznictwie jednolicie przyjmuje się, że brak zawiadomienia strony lub jej pełnomocnika o terminie rozprawy stanowi tego rodzaju wadliwość postępowania, która pozbawia stronę możliwości obrony swych praw i usprawiedliwia zarzut nieważności postępowania. Istota zaś tego rodzaju podstawy zaskarżenia polega na tym, że odnosi ona skutek i uzasadnia uchylenie zaskarżonego orzeczenia bez względu na to, czy i jaki wpływ wywarła ona na konkretne rozstrzygnięcie (tak też SN w wyroku z dnia 25 października 1963 roku, sygn. III CR 142/63, publ. OSNC 1964/7-8/165, w wyroku z dnia 10 maja 2000 roku, sygn. III CKN 416/98, publ. OSNC 2000/12/220).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że postępowanie przeprowadzone przed Sądem pierwszej instancji dotknięte było nieważnością w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. Wnioskodawczynie nie została bowiem prawidłowo zawiadomiona o toczącym się postępowaniu i nie miała możliwości zajęcia w nim stanowiska. W konsekwencji nie zostało od niej odebrane oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

W błędzie pozostawał Sąd pierwszej instancji twierdząc, że wniosek w niniejszej sprawie został złożony w dniu 28 lipca 2015 r., w sytuacji gdy zgodnie z art. 165 § 2 k.p.c. należy przyjąć jako datę wpływu wniosku o stwierdzenie nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza dzień 24 lipca 2015 roku.

Nader istotną okolicznością, wymagającą zaakcentowania, jest także i to, że wbrew wywodom sądu Rejonowego, zamieszczenie przez wnioskodawczynię we wniosku, złożonym przed upływem sześciu miesięcy od otwarcia spadku, żądania stwierdzenia nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, potraktować należało zarazem jako wniosek o odebranie od niej takiego oświadczenia (art. 640 § 2 KPC i art. 1015 § 1 KC), skoro wcześniej do tego nie doszło. W takiej sytuacji nie ma podstaw do wymagania od uczestnika składania odrębnego wniosku o odebranie wskazanego oświadczenia. W przeciwnym wypadku określenie sposobu nabycia spadku byłoby pozbawione sensu. Wyrażenie woli nabycia spadku w taki sposób nie wymaga wskazania ani wykazania przyczyn jej podjęcia. Ponadto, dla zachowania terminu objętego art. 1015 § 1 KC nie ma znaczenia rozpoznanie przez sąd wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po jego upływie, jeżeli żądanie odebrania oświadczenia wysunięte zostało we wniosku złożonym przed upływem tego terminu. (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 5 kwietnia 2017 roku, sygn. II CSK 416/16 –legalis).

W okolicznościach faktycznych badanej sprawy, kiedy to wnioskodawczynie została pozbawiona możliwości obrony swoich praw na skutek wadliwych doręczeń, wynikających z błędnego adresowania przesyłek do niej kierowanych, uznawanych następnie w sposób nieuprawniony za doręczone w trybie art. 139 k.p.c., zasadny jest zarówno zarzut jak i wniosek wywiedzionej apelacji.

Sąd pierwszej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy, prawidłowo wzywając wnioskodawczynię na termin rozprawy, powinien odebrać od niej zapewnienie spadkowe w trybie art. 671 k.p.c., rozważyć dopełnienie przez wnioskodawczynię terminu na złożenie oświadczenia o przyjęciu/odrzuconiu spadku i określenie sposobu jego przyjęcia oraz ponownie ustalić krąg spadkobierców ustawowych z uwzględnieniem treści odebranego zapewnienia spadkowego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. uchylił zaskarżone postanowienie, zniósł postępowanie w sprawie z uwagi na jego nieważność i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania apelacyjnego.